

BÉCSI POSTA

A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTESÍTŐJE
Új sorozat, V. évfolyam, 1. (34.) szám Bécs, 2010 január

Hankis Elemér

Borúra ború - A pesszimizmus néhány változata

Optimistákra és pesszimizistákra is szükség van egy országban. Az optimisták kitalálják a repülőgépet, a pesszimizisták pedig az ejtőernyőt. (G.B. Stern)

Döbbenetes adatokat publikált Manchin Róbert arról, hogy a világ különböző társadalmi milyenek látják jövőjüket; vagyis pontosabban arról, hogy öt év múlva milyen lesz az életük. A Gallup WorldPoll keretében – reprezentatív mintán – 120 országban tették föl a kérdést. Az eredmény számunkra lesújtó. **A 120 ország közül a 117. helyre kerültünk.** A felnőtt lakosság 34.2 %-a látja a maga jövőjét reménytelennek vagy szinte reménytelennek. Haitival (35.5 %), Burundival (35.5), Pakisztánnal (34.2) és Togóval (31.5) vagyunk egy társaságában. A világon mindössze egyetlen országban, Zimbabwében látják az emberek még nálunk is sötétebbnek a jövőjüket (40.3 %).

Ukrajnában, Lettországon, Portugáliában 20 %, Lengyelországban 10 % körül mozog azok száma, akik ennyire nem bíznak a jövőjükben. Aztán jönnek a kifejezetten pozitív jövőképpel rendelkező országok kevés és még kevesebb borúlátóval: Németország (7.5%), Belgium (3.3%), Ausztria (3.0%), USA (2.2%), Dánia (0.8%), Hollandia (0.6%), és jön végül a derűs jövőt látók világbajnoka: Norvégia, ahol a felnőtt lakosságnak mindössze 0.5%-a látja sötétnek a jövőjét.

Azt a tényt, hogy 1993-ban és 2000-ban is az alsó harmadba kerültünk, még megpróbálhattuk volna a magyar társadalom állítólag hagyományos borúlátásával magyarázni. De a mostani gyászos adatokat már nem lehet ilyen egyszerűen elintézni.

Mi lehet, mik lehetnek az okai a magyar társadalom e döbbenetes fegyverletételének az ismeretlen jövő előtt? És kikből, milyen embercsoportokból tevődik össze ez a 34 százalék? Próbáljuk meg leírni, körülhatárolni őket, vagy legalábbis egy részüket.

A búsmagyarok, vagyis azok, akik benne ragadtak ebben a rossz, „két pogány közt szenvedünk” tradícióba. Feltehetőleg sokak érzelmvilágát átítatja még ma is ez az ártalmas, kelet-európai mentalitás. – A közoktatás és a média is erősíti, mi magunk is erősítjük egymásban, nap mint nap, ezt a vesztes-tudatot.

Az 1989 óta vesztesek. És azok, akik az utóbbi egy-két évben még reménytelenebbül vesztesekké váltak; akik elvesztették munkájukat, alacsony nyugdíjból vagy segélyből élnek, kevés jövedelemből több gyereket nevelnek, súlyos mindennapi gondokkal küszködnek. Nem hisznek, és aligha hihetnek abban, hogy bármiféle politikai változás egykettőre megnyitja előttük a nagy vagy akár csak a szerény lehetőségek világát. – Alapvetően kellene megváltoznia az ország gazdasági helyzetének, politikai és társadalompolitikai gyakorlatának ahhoz, hogy az ebbe a csoportba tartozó százezrek hinni kezdjenek a jövőjükben. Ahogy például Amerikában az 1960-as, 70-es években a fekete bőrű emberek lassan kezdtek hinni benne.

A cunami áldozatai. Az utóbbi években olyan mértékben roppant meg a gazdaságunk, olyan veszélybe került sokszázezer család élete, úgy szétzilálódott a közélet, olyan tehetetlen és tisztességtelen a politika, olyan farkasétvágyú a korrupció, hogy – érthető módon – nagyon sokaknak megrendült a hitük az ország és önmaguk jövőjében. – A gazdasági fejlődés lendületes beindulása, a mindennapi élet valamiféle megnyugvása, a közéleti kitisztulása, a társadalmi béke lassú kialakulása színezhethet majd át valamivel derűsebbre ezeknek az embereknek a jövőképét.

A tartalomból:

MEGHÍVÓ:
DR. HANKISS ELEMÉR
2010 február 7-én,
vasárnap, 17:30 (3. oldal)

HANKISS ELEMÉR
József Attila komplex képei (4. oldal)

CANTIO OPTIMA
József Attila versei (6. oldal)

2010: BPT - 50
EMLÉKEZÜNK
Interjú Szépfalusi Istvánnal (harmadik rész) (7.- 8. oldal)

GYERMEKEK OLDALA:
FODOR SÁNDOR:
Fülöpké beszámoló (9. oldal)

FIGYELŐ:
Előzetes, kiállítások, koncert, impresszum (10. oldal)

.....

A hallgatag vagy hangos sértettek, akik úgy érzik, két évtizede becsülettel dolgoznak, de munkájukat soha sem ismerték el, sohasem fizették meg, miközben mások munka nélkül meggazdagodtak. És már nem is remélik, hogy az ő életükben kialakulhat egy igazságosabb, méltányosabb társadalmi rend.

A zárt gondolkodásúak. Akik csak addig hittek a jövőben, amíg egyik vagy másik nagy ideológia fényes jövőt ígért a világnak, vagy legalábbis a hozzájuk hasonlóknak. Görcsösen kapaszkodnak egyik vagy másik efféle ideológia romjaiba, nem merik elengedni a fogódzkodókat. Rémulten merednek bele a körülöttük felkavarodó zűrzavarba. – Rokonaik, **a jobb- vagy bal-szemellenzősök,** akik megingathatatlanul állítják vagy azt, hogy az elmúlt években nem történt semmi más, csak kíméletlen országárulás, vagy azt, hogy épp ellenkezőleg, az ország demokratikus rendje most, a következő években fut bele a pusztulásba. – Amíg nem jön létre valamiféle társadalmi kiegyezés, addig a társadalom egyik fele mindig hajlamos lesz a rém- és borúlátásra.

Az alattvalók. Akik nagyon hittek egyik vagy másik vezérben, és amikor a vezér gyengének vagy méltatlannak bizonyult, nem tudták, kibe-mibe kapaszkodjanak. Fejüket vesztették. – Egy rosszul működő, gyenge demokráciában nehéz kigyógyítani az embereket ebből az alattvalói görnyedésből.

A fejlődés-függők, vagyis azok, akiket két évszázada azzal narkotizálnak nagy és kis gondolkodók, nagy és kis politikusok, hogy az emberiség története a – kisebb kisebb-nagyobb botlásokkal megszakított – haladás diadalmenete. Most, hogy megroppant ez a hit, s hogy sokfelé futott szét a történelem ezer ága-boga, elbizonytalanodtak, megtorpantak, nem tudják, merre keressék a biztosnak s fényesnek ígért jövőt.

Az EU-sértődöttek, azok, akik azt hitték a hetvenes-nyolcvanas években, hogy ha egyszer visszakerülünk (?), bekerülünk a nyugati világba, akkor egy csapásra megoldódik minden problémánk. Nem oldódott meg. És most elfogta őket a keserűség, mint a szüleiben csalódott gyerekeket.

Az Európát járó finnyás polgárok, akik Bécsből, Párizsból, Londonból, New Yorkból hazatekintve, hazajöve – méltán – elborzadnak a hazai állapotokon. Európai, amerikai mércével mérve a látvány valóban lesújtó. Azon azonban elgondolkozhatnának, hogy egy bizonyos Széchenyi István is Londonból, Bécsből jött haza, de borzadozás helyett a Lánchíd terveit hozta magával.

Az ancien régime tagjai. Azok, akik karrierjüket, biztonságérzetüket az elmúlt években uralkodó politikai-gazdasági „arisztokráciához” kötötték, és előjogaik, kiváltságos helyzetük (átmeneti) elvesztésétől félnak. Visszhangzik az ország a panaszáradtától. „Ez is csak nálunk történhet meg...”, „Legjobb volna elmenni ebből az ilyen-olyan országból”... – Csak az a politika lehet igazán sikeres, amely meggyőzi őket s meggyőz mindannyiunkat arról, hogy az ország minden polgárának jogait, biztonságát, lehetőségeit megőrzi, garantálja, minden körülmények között, mindennel és mindenkivel szemben.

A paranoiások, akik egyfolytában rettegnek, mert úgy vélik, hogy amíg az ellentábor van hatalmon, addig az ország csak rombolódik, addig minden reménytelen; b) ha az ellentábor győz, akkor az ország katasztrófába fut bele. Más szóval mindkét oldalon azok vannak, akik nem bíznak a demokrácia erejében, vagy legalábbis nem bíznak a demokrácia hazai gyakorlatában. Félnak attól, hogy az országot maffia-szerű erők kirabolják, illetve szélsőséges erők a hatalmukba kerítik. – Ezeket a félelmeket (amelyek csak azért paranoiások, mert eltúlozzák a létező veszélyt) csak a demokratikus intézményrendszer, a jogrend és gyakorlat tartós megerősödése és a politikai élet civilizálódása enyhítheti. Minden józan kormánynak erre kellett volna törekednie az elmúlt két évtizedben, és erre kell majd törekednie a következő években, évtizedekben.

A Szókratészek. Vagyis az érzékeny lelkűek, akik az átlagosnál jobban megszenvedik a mai élet és közélet feslettségét, zilált állapotát. – Nehéz idők várnak rájuk. A gazdasági és politikai változások gyorsabbak, mint az erkölcs és a közérkölcset esetleges gyógyulásfolyamata.

A megfáradtak. Akiknek ez a nehéz húsz év már túl sok volt: már nincs erejük hinni semmi pozitív változásban.

A lusták. Akik az ország rossz állapotában és a reménytelenségben alibit keresnek a semmittevésre és a panaszkodásra. – Nehezen mondanak majd le a semmittevésnek erről a kényeleméről és gyönyörűségéről.

A kudarcckerülők. Azok, akik az országnak már annyi fájdalmas kudarcát élték át, hogy nem akarnak újra csalódni, nem akarnak hinni a siker lehetőségében. Ringatják magukat a siker lehetetlenségének a bölcsőjében.

Az önbénítők. Az előzők rokonai. Gyengék, nem bíznak magukban. Ha telepanaszkodhatják a világot, és meggyőzhetik magukat arról, hogy minden reménytelen, akkor nem kell erőfeszítéseket tenniük azért, hogy az élet egyik vagy másik versenyében sikert arassanak. Próbálkozniuk sem kell, mert hiszen eleve minden reménytelen.

A cinikusok. Akiket gyönyörűséggel tölt el az, hogy az élet őket igazolta: nincs semmi, ami tiszta, szent, becsületes volna ezen a Földön. Vagy legalábbis ebben az országban. Ezen nem lehet, s ha nem lehet, nem is kell változtatni. Pont.

Nem tudom, hányan vannak a különböző – egymást egyébként átfedő – csoportokban, de számuk, tömegük együttesen mintha részben magyarázná azt a bizonyos 117. helyet.

Nem folytatom. Mert könnyen le lehet mindezt söpörni az asztalról azzal, hogy az emberek azért borúlátóak, mert minden okuk megvan a borúlátásra. Lehetséges. De azért, ha jól belegondolunk, valóban annyi okuk van-e rá, mint azoknak, akik Zimbabwében, Burundiban vagy Togóban az életben maradásért kell nap mint nap megküzdeniük?

Arról nem is szólva, hogy ez a már-már járványos pesszimizmus sok kárt tesz bennünk és az országban. Nagyon is ránk férne egy kicsit több bizalom önmagunkban, egymásban és a világban. Ránk férne a „Yes we can” lendülete és szelleme.

MEGHÍVÓ

a Bornemisza Péter Társaság februári rendezvényére

Meghívottunk:

Dr. Hankiss Elemér professzor,
Széchenyi-díjas szociológus, az irodalomtudományok doktora

Az előadás témája: **Változó világ**

2010. február 7.-én, vasárnap, d.u. 17:30 órakor
A rendezvény helyszíne: Bécs 6., Capistrangasse 2/15

Helyreigazítás. Lapunk novemberi számában, a BPT Ádventi rendezvényét meghirdető szövegünkben sajnálatos módon épp az alkalom fő rendezőjének, **Joó Imola** docens professzor neve maradt ki. Helyesen a 2009-es "Ádvent a könyvtárban" rendezvényünk ifjú zeneművészei valamennyien az ő tanítványai, ő állította össze a műsort és gyakorolt velük, és a rendezvényen használt zongora megszerzése is az ő fáradozását dicséri. Az érintett, valamint olvasóink elnézését kérjük.

Hankiss Elemér Széchenyi-díjas szociológus, az irodalomtudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia Politikai Tudományok Intézetének tudományos tanácsadója, Debrecenben született 1928. május 4-én. Édesapja, Hankiss János irodalomtörténész, egyetemi tanár. Ő maga egyetemi tanulmányait Eötvös-kollégistaként az ELTE angol-francia szakán végezte.

Az 1956-os forradalom után hűtlenség és államellenes összeesküvés vádjára miatt hét hónapot töltött vizsgálati fogságban; bizonyítékok hiányában felmentették. 1963-tól az Európa Kiadó angol-amerikai-nyugatnémet szerkesztőségét vezette. 1965-től 1975-ig az MTA Irodalomtudományi

Intézetének főmunkatársa volt. 1975-től csaknem húsz éven át az MTA Szociológiai Kutatóintézetének Értékszociológiai Műhelyét irányította; 1996-1997-ben az intézet igazgatója volt. Több hazai és külföldi egyetem professzora, illetve vendégprofesszora volt (ELTE, József Attila Tudományegyetem, Concordia University (Montreal), Stanford University (Kalifornia), Georgetown University (Washington), European University Institute (Firenze), Central European University (Budapest). 2002 óta a College of Europe (Brüsszel) professzora. 1990 és 1993 eleje között a Magyar Televízió elnökeként aktívan részt vett a magyar közéletben. 2000 óta a Gallup-Europe (Brüsszel) Tanácsadó Testületének elnöke.

Kutatási területe az 1960-as években elsősorban az irodalomelmélet, az 1970-es évek eleje óta a szociológia, főként értékszociológia, majd az 1980-as években a politikai szociológia. A kilencvenes évek eleje óta az európai civilizáció jelenkori átalakulását tanulmányozza (Az emberi kaland, (1999), Az ezerarcú én (2005), Félelmek és szimbólumok (2006), Ikarosz bukása (2008). Több TV-sorozata is volt ezekben a tárgykörökben. Magyarországon, Amerikában, Angliában, Franciaországban, és másutt több mint harminc könyve jelent meg. Ő az egyik kezdeményezője atyja a Találjuk ki Magyarországot klubmozgalomnak. Munkásságáért 2006-ban Széchenyi-díjat kapott. 2007-ben a Prima Primissima díjjal tüntették ki.

Lapunk e számában közölt írásai Hankiss Elemér értékszociológiai, illetve irodalomelméleti munkásságát hivatottak illusztrálni.

Hankiss Elemér

József Attila komplex képei (részletek)

Komplex képeknek nevezem azokat a többszörös metaforákat és azokat a más stilisztikai alakzatokkal kombinált metaforákat, melyek kezdetleges formában már József Attila korai verseiben is fel-felbukkannak, majd 1928-29-től fogva teljes gazdagságukban kibontakoznak, és a költő életművének egyik meghatározó stílusjegyévé emelkednek.

Az első, már tökéletesen megszerkesztett komplex kép egy 1927 végén megfogalmazott, majd 1929-ben, a *Nem Én Kiáltok* című kötetben végleges formáját elnyert versben található. A *Németh Andor*-hoz írt vers harmadik strófájában:

*Vad ágyúszóval vágatott
gyöngyház-korán a tenger át,
két fürtjén őrzi a leölt
halacsák szürke sóhaját.*

Két komplex kép van itt tulajdonképpen egybeszőve. Az első két sorban található kép a következő fontosabb stiláris mozzanatokból épül föl:

1. A kiinduló mozzanat egy metafora, vagy pontosabban egy *metaforikus jelző*: „gyöngyház-korán... át” - ami ahelyett állhat itt, hogy „gyerekkorán”, „ifjúkorán” át, s az összekötő kapocs a kép és a jelentés közt valószínűleg az, hogy a gyerekkor - a költő s az olvasó képzetében - éppolyan érzékeny, sebezhető, éppoly gyöngyösen fénylő, mint a kagyló.

2. E metaforikus jelzőtől egy újabb *metafora* függ, a „tenger”, mely úgy veszi körül, s úgy rejti magában a gyöngyházkagylót, mint az élet, a világ, a társadalom, a korszak a növekvő gyermeket.

3. Illetve ez a tenger, ahelyett hogy rejtette, óvta, táplálta volna a kagylót, „átvágatott” rajta - s ez egy újabb *metaforával* kombinált *megszemélyesítés*, mert a tenger, élettelen tárgy lévén, önmagában nem, csak megszemélyesítve, és mondjuk: egy paripához, méneshez, csordához hasonlítva „vágthat át” valamin. S nem vágthat, legfeljebb csak

metaforikusan és megszemélyesítve, a tenger-metafora másik tagja: a korszak, a világ, a társadalom sem.

4. S metafora az is, hogy „vad ágyúszóval” vágatott a tenger, s a helyett áll itt, mondjuk, hogy: dübörögve. De míg eddig mindig a tengerről volt szó, itt hirtelen a metafora másik tagja, a „korszak”, az „élet”, a „társadalom” kerül az előtérbe, mert ezek már nem metaforikusan, de a szó szoros értelmében átvágathattak „ágyúszóval” a gyerek ifjú évein. Ebben az esetben a „vad ágyúszóval”.

5. *Metonímia*, mert a résszel vagy az okozattal utal az egészre, illetve az

okra, vagyis az *ágyúszóval a háborúra*, mely átdübörgött a vers hőséne ifjúkorán. (...)

Gyakori József Attilánál az is, hogy *nem így egyszerre villantja föl, hanem lépésről lépésre, egymást követő hullámokban építi föl egy-egy többszörös metaforáját*. Mint például a *Kláriskok* harmadik és negyedik strófájában, ahol a lány ringó „szoknyás lábá”-nak vizuális képére előbb a „harangnyelvek ingása”-nak, aztán a folyóvízben hajlongó „jegenyék”-nek s végül a folyóvízbe hulló „lombok”-nak metaforikus képei mosódnak rá. De így rétegeződnek egymásra *A város peremén* híres kezdősoraiban a várost ellepő denevérek, a várost ellepő korom, a földet ellepő guanó és a lelkeket ellepő kor egymást követő képei, s rögtön utána a pléhtetőt mosó esők, a pléhtetőt mosogató rongyok, a lelkeket mosó bú, s a lelkeket mosó vér konkrét s metaforikus képei. S ilyen többszörös metafora József Attila egyik legszebb komplex képe is, a *Külvárosi éj* zárósoraiban:

*Nedves, tapadós szeled mása
szennyos lepedők lobogása,
óh éj!*

*Csüingsz az égen, mint kötelen
foszló perkál s az életen
a bú, óh éj!*

- ahol is öt kép, öt sík mosódik egymásra, s van köztük nagyon is köznapi és magasztos, kézzelfogható és elvont, emberméretű és kozmikus, vizuális és metaforikus: a tapadós szél, a lobogó, szennyes lepedők, az égen csüngő éj, a kötelen csüngő perkál s az életem csüngő bú képei.

S ugyanilyen gazdag belső szerkezete, belső dinamizmusa van a *Téli éjszaka* egyik komplex képének is:

*A kék, vas éjszakát már hozza hömpölyögve
lassúdad harangkondulás.*

És mintha a szív örökről-örökre

állna s valami más,

talán a táj lüktetne, nem az elmúlás.

Mintha a téli éj, a téli ég, a téli érc

volna harang

s nyelve a föld, a kovácsolt föld, a lengő nehéz.

S a szív a hang.

Itt előbb a harang kondul (külső, akusztikai sík) - aztán hirtelen a belső, érzelmi síkra váltunk át: mintha a szív lüktetne, aztán újra egy külső, vizuális sík villan: a táj lüktet - aztán egy elvont, fogalmi sík: az elmúlás lüktet - aztán hirtelen kozmikussá tágul a kép: a téli ég a harang, s benne a föld a kongó harangnyelv - s végül újra a belső, érzelmi sík sejlik

föl: mintha a szív dobogása a külső, kozmikus harang visszhangja volna. (...)

A síkváltással rokon, s különösen József Attila késői verseiben játszik nagy szerepet az a versbeli mozzanat, melyet *magatartásváltásnak* nevezhetnénk. József Attila magatartás- és hangulatskálája, tudjuk, szokatlanul nagy: hol játékos, hol ironikus, hol szenvedő, kínlódó, sértett, tiltakozó, vádoló, kétségbeesett, lázongó, nosztalgikus, áhítatos, boldog, szelíd, elcsendesedő, töprengő, tétova, cinikus, tudatos, harcos - s egy-egy versen belül is gyakran átvált egyik síkról a másikra. Legjellemzőbbek talán versvégi, a keserű kijózanodás és leszámolás „de hát”-os váltásai, mint:

no de hát ne búsuljatok. I/260/11

dehát ez is csak hallomás. II/2/12

Dehát kinek is szólanék - II/52/12

S gyakori az ellenkező irányú váltás is: a kétségbeesés és a kétség percei után az adott valóság fegyelmezett vállalása, mint például a *Hazám* utolsó szonettjének kezdősorában: „S mégis, magyarnak számkivetve...” (...)

(1966)

100 éve született Dr. Joó Sándor

Nagy lelkipap, neves igehirdető volt, cikkei, fordításai, igehirdetései egyházi lapokban jelentek meg. Mintegy ezer összegyűjtött prédikációja maradt fenn - ezekből hallhattak részletet barátaink a BPT tavalyi adventi rendezvényén Joó Imola előadásában.

Dr. Joó Sándort sokat üldözték a kommunista rendszerben és vörös pap-"Testvérei" sem kímélték. Amikor elhurcolták a börtönbe, a Szabad Európa Rádió Nyugaton is hozta a hírt.

1910. február 17-én született Kecskeméten, ahol az idén ebből az alkalomból nagy ünnepek készülnek, úgyszintén Budapesten, ahol haláláig, 60 éves koráig a Pasaréti református egyház tömegesen látogatott lelkipásztor volt.

In memoriam Tanító Attila

"Sűrűn álltak a csillagok az égen és pislogtak, mintha megannyi szem lett volna, mely a földet nézi. (...) Szemek azok, megholt emberek szemei, kik visszatekintenek arra, ami kedves volt nekik ebben az életben. S valahányszor egy ember meghal idelelt, egy csillaggal több gyúl ki odafönt s valahányszor egy ember születik, egy csillag elszalad a földre." (Wass Albert)

A Bornemissza Péter Társaság vezetőségének nevében szomorúan közöljük, hogy Tanító Attila, társaságunk régi támogatója és munkatársa 2009 december 14-én hosszú és nehéz szenvedés után elhunyt. Évtizedeken át fáradhatatlanul munkálkodott rendezvényeink sikerén. Itt vállalt feladatait, szinte mindig a háttérben maradván, alaposan és becsülettel végezte. A BPT vezetősége ezúton is részvétét fejezi ki a gyászoló családnak. Tisztelettel és szeretettel őrizzük emlékét!

.....
Cantio Optima Cantio Optima Cantio Optima Cantio Optima
 ~~~~~

József Attila versei

Nem én kiáltok

Nem én kiáltok, a föld dübörög,
 Vigyázz, vigyázz, mert megőrült a sátán,
 Lapulj a források tiszta fenekére,
 Símulj az üveglapba,
 Rejtőzz a gyémántok fénye mögé,
 Kövek alatt a bogarak közé,
 Ó, rejtse el magad a frissen sült kenyérben,
 Te szegény, szegény.
 Friss záporokkal szivárogy a földbe -
 Hiába fürösztsöd önmagadban,
 Csak másban moshatod meg arcodat.
 Légy egy fűszálon a pici él
 S nagyobb leszel a világ tengelyénél.
 Ó, gépek, madarak, lombok, csillagok!
 Meddő anyánk gyerekért könyörög.
 Barátom, drága, szerelmes barátom,
 Akár borzalmas, akár nagyszerű,
 Nem én kiáltok, a föld dübörög.

1924 első fele

Áldalak búval, vigalommal

Áldalak búval, vigalommal,
 féltelek szeretnivalómmal,
 őrizlek kérő tenyerekkel:
 búzaföldekkel, fellegekkel.

Topogásod muzsikás romlás,
 falam ellened örök omlás,
 düledék-árnyán ringatózom,
 leheletedbe burkolózom.

Mindegy, szeretsz-e, nem szeretsz-e,
 szívemhez szívvel keveredsz-e,
 látlak, hallak és énekellek,
 Istennek tégedet felellek.

Hajnalban nyújtózik az erdő,
 ezer ölelő karja megnő,
 az égről a fényt leszakítja,
 szerelmes szívére borítja.

1927 karácsony

Németh Andor

Egy nagyon tiszta vízcseppet
 dörgöljete a szemire -
 harminchat éve várja már
 térden a kékpúpú teve.

Lidi, főzz neki húslevest,
 rabbi, mondj neki kabbalát,
 vegyetek békákat neki,
 hogy legyen népe legalább.

Vad ágyúszóval vágatott
 gyöngyház-korán a tenger át,
 két fürtjén őrzi a leölt
 halacszkák sűrű sóhaját.

1927. szept. 22./1928. aug.

2010 BPT 50

2010 BPT 50

2010 BPT 50

2010 BPT 50

2010: BPT - 50

A Bornemisza Péter Társaság fennállásának 50. évfordulóját ünnepli 2010-ben. A jövő októberre tervezett jubileumi gálaestig a *Bécsi Posta* számaiban pillanatok szeretne felvillantani a BPT közel félévszázadnyi történetéből.

Az alább közölt interjú 1994-ben, az akkoriban közelgő 35. BPT évforduló előestén készült Szépfalusi István lelkéssel, a Társaság alapítójával és akkori vezetőjével, az évfordulóra kiadott ünnepi kötet számára.

A kölcsönös bizalom jegyében

Szépfalusi Istvánnal beszélget Kászoni Zoltán

(harmadik rész -- folytatás előző lapszámunkból)

[*Szépfalusi István*] A Magyar Nagykövetség kultúrattaséjával osztrák rendezvényeken többször találkoztunk. Egy ilyen beszélgetés során, amikor tervezett magyarországi meghívottjaink iránt érdeklődött, megneveztem Benda Kálmánt, Csoóri Sándort, Czine Mihályt és Mészöly Miklóst. Hónapok múltán megdöbbenéssel értesültünk, pontosabban fogalmazva, összeállt a kép, hogy e négy személy vízumkérelmét elutasították. Közülük egyeseknek ugyanakkor felajánlották a Collegium Hungaricumban való szereplést, amit viszont ők nem fogadtak el. Erről az 1973. március 14-i elnökségi ülés az alábbiakat rögzítette: "az elnökség részletesen tárgyalja a titkár jelentését a négy magyarországi felkért előadóról (Benda, Csoóri, Czine, Mészöly), s meghívásukat továbbra is fenntartja, de a közeljövőben rajtuk kívül más személyt nem hív meg Magyarországról". Vagyis, ha őket nem engedik, helyükbe másokat nem hívunk. Tovább idézem az elnökségi határozatot: "mert az egyesület továbbra is szolgálni, nem pedig képviselni akarja a magyar kultúrát. Magát osztrák egyesületnek tartja, amely nem társadalmi szervként, öncélúan működik, hanem tevékenységének lényegét előadások rendezésében látja. Elsősorban irodalmi társaságokkal van kapcsolatban". Ezek közül a londoni Szepsi Csombor-, a hollandiai Mikes Kelemen- és a párizsi Kassák Lajos Körre gondoltunk. Ide tartozott még a párizsi *Irodalmi Újság*, a müncheni *Új Látóhatár* és a római *Katolikus Szemle* szerkesztősége, valamint a katolikus és protestáns magyar értelmiségi mozgalmak (KMEM, EPMSZ).

A "támogatás", "tiltás", "tűrés" olykor kiszámíthatatlan budapesti változatait mi Bécsből nem tudtuk mindig érzékelni, a későbbiek során azonban a lemondások többnyire váratlanul értek bennünket. Ez történt például 1982-ben, amikor tervezett Vigília-estünk meghívottjai, Hegyi Béla főszerkesztő és Bálint B. András ifjúsági rovatvezető

nem kapott kiutazási engedélyt.

-- *Milyen volt a Bornemisza Péter Társaság kapcsolata a kelet-európai kulturális hatóságokkal?*

-- A Bornemisza Péter Társaságra is kihatottak azok az intézkedések, amelyeket a Nyugat-Európában működő magyar kulturális csoportosulások megfigyelésére különböző kelet-európai szervek foganatosítottak. Óvatosságból, elsősorban a romániai magyar irodalmi estjeinken, az a gyakorlat alakult ki - mivel a rendezők felelnek a bevezető és zárószó közti részért -, hogy az előadásokat nem követte vita. Utána viszont mindig elmentünk egy kávéházba. Mert hogy ott ki-ki mellé ült s ki kivel miről beszélgetett, az mindenkinek magánügye volt. A Közép-Kelet-Európából érkezett előadók estjein 1987-ig Ausztria valamennyi városában ezt a gyakorlatot követtük. Nehézségek a hetvenes évek vége felé főleg abból adódtak, hogy a bécsi Osztrák Kulturális Központban tervezett előadásaink időpontját, a nyomtatott műsorfüzet számára, az előadások előtt kb. hat héttel közölnünk kellett. Az előadó megérkezése viszont sokszor az utolsó pillanatig bizonytalan volt. Ha nem jött, vagy talán egy-két napot késett, a terembért meg kellett fizetni. Ennek következtében azután több előadást irodalmi szalonként lakásunkban hirdettünk meg, s így vállalnunk kellett azt a vádat, hogy titkos összejöveteleket szervezünk. Ilyen volt például Huszár Sándor vagy Tamási Gáspár felolvasóestje.

Gondot okozott az is, hogy az odaát élő írók közül kiutazásuk érdekében többen nem vállalták az instanciázást a "packázó hivatalokban". Ezzel kapcsolatban hadd idézzek 1976. évi titkári jelentéséből: "A Bornemisza Péter Társaság tudatában van annak, hogy egyes közép-kelet-európai országokban az általunk meghívottaknak... megalázó kérdéseknek vagy írásbeli jelentések

.....

kényszerének kell magukat alávetniük, ha például teljesen ártatlanul, Bécsben járva, Mária Terézia szobránál meg akarják keresni Hadik alakját, ahogyan azt Illyés Gyula tette, avagy ha a Kunsthistorisches Museumban Breughelről verset írnak, ahogyan azt Király László tette, vagy ámulatba esnek, ahogyan az Csoóri Sándorral történt. Barátaink közül ezért többen inkább lemondanak az utazás lehetőségéről."

Értek még egyéb vádak is bennünket, amelyek tájékozatlanságból fakadtak. Szerkesztésében a salzburgi Otto-Müller-Verlag 1974-ben megjelentette a Neue Siebenbürgisch-Ungarische Lyrik című német nyelvű antológiát, Sütő András előszavával. A kötet bemutatóját a kiadó az osztrák PEN Klubbal közösen a bécsi Presseclub Concordiában rendezte meg. A rendezvényre természetesen a kiadó és a PEN Klub készített meghívót, hiszen jogi szempontból a Bornemisza Péter Társaságnak semmi köze sem volt e kötethez. Sütő András említi egyik írásában, hogy az 1989-es karácsonyi események után Romániában előkerültek bizonyos titkosszolgálati jelentések, amelyek vele foglalkoztak. Az "ügyeletesek" jelentéseiből az derült ki, hogy mi egyszer meghívtuk Sütőt Bécsbe, de ezt álnéven, a kiadó és az osztrák PEN Klub nevének felhasználásával tettük. Tettünket az súlyosbította, hogy egyesületünk "Románia ellen fenekedik, s az tulajdonképpen az amerikai kémhálózat bécsi leányvállalata".

-- *Milyen volt a Bornemisza Péter Társaság kapcsolata a többi ausztriai magyar egyesülettel?*

-- Mi a szó szoros értelmében nem folytattunk egyesületi klubéletet, hozzánk nem lehetett belépni. Azért voltunk, hogy irodalmi esteket rendezzünk, és ezekhez mindenki támogatását szívesen vettük. Az ausztriai magyar egyesületek mindegyikével beszélgető viszonyban voltunk. Hiszen mindig, minden irányzattól függetlenül, a magyar irodalom egyetemességében gondolkodtunk. Elsődlegesen színvonalra, a minőség biztosítására törekedtünk. Azt is mondhatnám, az egyesületek működésével kapcsolatban mindig semlegesek, apolitikusok voltunk, vagy pontosabban: egészen tudatosan irodalom- és művelődésközpontú politikát folytattunk. Ez megóvott minket Ausztriában mindennemű egyesületi torzalkodástól. Magatartásunk következtében az 1980-ban alakult Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége megtisztelő felkérését, hogy csatlakozva hozzájuk, legyünk bécsi kulturális szervük, nem fogadtuk el. Mi ugyanis sohasem akartunk csupán egy bizonyos irányzatot képviselni, mert azt vallottuk, hogy a pluralista társadalomban mindenkinek megvan a maga feladata. Mindig óvakodtunk attól, nehogy a Bornemisza Péter Társaságot az ausztriai magyarok kulturális

egyesületének, értesítőnk az ausztriai magyarok értesítőjének tekintsék. Úgy gondoltuk, hogy a kizárólagossági igény, a másokat kizáró, önmagát előtérbe helyező magatartás a legtöbbször ártalmas az ausztriai magyar közösségek számára. Az egyleti elnökségek ezt ugyan olykor kedvelik, de az emberek megérik és többnyire kerülnek azt. Az irodalmi estjeinket alkalmanként vagy rendszeresen látogató közönségünk megszokta, hogy a legkülönbözőbb vélemények és irányzatok meghallgatása a tolerancia jegyében nálunk természetes.

A tizenöt éves jubileumunk alkalmából fogalmaztuk meg, hogy a Bornemisza Péter Társaság "osztrák mivolta azt jelenti, hogy az egyesület semmiféle ausztriai magyar megmozdulásban nem vesz részt, és semminemű tagságot nem vállal országon kívüli - lásd a budapesti Magyarok Világszövetsége - vagy nem osztrák - lásd bécsi magyar nagykövetség kulturális intézménye - szervezetben".

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy olykor nem adódtak sajtóságos helyzetek. A Collegium Hungaricum 1976-ban például meghívta a budapesti Muzsikás együttest. Fél nyolckor megtartották meghirdetett előadásukat, megvacsoráztak, s tíztől hajnali fél négyig állt a táncház, nálunk, a Capistrangasséban.

-- *Megkérem, emeljen ki néhányat a társaság emlékezetesebb rendezvényei közül.*

-- Szilágyi Domokos és Majtényi Erik estjét itt a lakásban tartottuk. Mindketten ennél az asztalnál ültek, ahol mi most beszélgetünk. "Szisz" még provokálta is Kántás Károly elnökünket. Tudta róla, hogy nagy tudású geofizikus professzor, neves olajkutató, tudományos tanácsadó és akadémikus volt. Megkérdezte tőle, hogy tarthatja-e előadását papucsban. A válasz körülbelül így hangzott: fiam, mi téged irodalmi estre, nem pedig divatbemutatóra hívtunk meg...

Egy másik esetben Tamási Gáspárral ugyancsak itt találkoztunk. Körülmenyesen dedikált, de a kérdésekre furfangosan válaszolt: utalt még az elutazása előtt a Székelyföldön történt találkozására az "ezredes úrral", aki a Nyugatra szóló útlevelet a következő figyelmeztetéssel adta át: Gáspár bácsi, mindenre nagyon vigyázzon, de kivált a nyelvére... A bécsi egyetemünktől és a Stiftung F. V. S. zu Hamburg-tól évenként odaítélt Gottfried-von-Herder-díjjal kitüntetett magyar írók bécsi magyar szerzői estjét mindig társaságunk rendezte. Így történt ez Csoóri Sándorral, Konrád Györggyel és Sütő Andrással, s reményeségünk szerint így lesz jövőre Kányádi Sándornál is.

(...)

Gyermekek oldala - Gyermekek oldala - Gyermekek oldala

Fodor Sándor

Fülöpke beszámoló A szabad természet örömei

A természet nincs messze a mi utcánktól, mindössze két autóbusszmegállóra van, és úgy hívják, hogy rét. A réten fű nő, és virágok teremnek, virágszedés céljából azonban továbbgyalogoltunk egy kicsit Bütyökkel, aki osztálytársam – és ott kezdődött az erdő.

Volt nálam egy kis zsineg, és Bütyök is magával hozta véletlenségből a bicskáját. Mogyoróágakat vágunk, és míg én az íjakat feszítettem, Bütyök mogyoróvesszőből nyilat faragott. Igazán jól sikerült. Bütyök nyila nem ütötte ki a szememet, mivel nem oda célzott, hanem a homlokomra, amely vérzett is egy kicsit.

Arra gondoltunk, hogy a mi jó szüleinknek is szerzünk egy csepp örömet nyilazó tudományunkkal. Amikor hazaértünk, azt mondtam Bütyöknek, kopogtassunk az ajtón, ahogy igazi íjászokhoz illik. Vagy húsz méterről megcéloztuk az ajtót.

A Bütyök nyila koppant, az enyém csörrent, mivel egy kicsit felfelé hordott, és az üvegnek ütközött. A tányérokat nem a nyíl találta el, hanem édesanyám kezéből hullottak ki az ablakcsörömpölés hatására. Jó édesapám nyomban letette az újságot, amelyet olvasott, és kisietett érdeklődni. Azzal kezdte, hogy mind a két íjat összetörte a térdén, és elhajította.

A következő napon ismét bátor szívvel vágunk neki a rengetegnek. Több madarat majdnem eltaláltunk, lőttünk vagy tíz légyölő galócát és egy taplót. Leültünk tízóraizni egy kidőlt fa törzsére. Alig faltunk egyet-kettőt, hát halljuk, hogy bzzz..., bzzz..., bzzz, aztán megint csak bzzz.

Ejha. Mintha maga a fatörzs zümmögött volna. Jobban körülnéztünk, hát láttuk, hogy a fatörzs egyik végénél lyuk van, azon pedig gyönyörű nagy lódarazsak repültek ki-be. Elhatároztuk, hogy férfias fellépésünkkel elűzzük a darazsakat, majd pedig mézzel gazdagon megrakodva hazatérünk szüleink nagy örömére.

A lyukhoz lopakodtunk, és egy-egy nyílveszővel jól bepiskáltunk a lyukba, hadd lássák a darazsak, hogy nem babra megy a játék, és ijedjenek meg. Mondhatom, rettenetesen megijedtek. Erős zümmögés támadt, majd pedig bzzz... bzzz...bzzz... egymás után nyilaztak fel a magasba a lyukból.

Már azt hittük, mind elszálltak, amikor egy darázsfelhő rontott reánk a levegőből. Vitézül hadonásztunk ellenük, egyszer csak hallom, hogy Bütyök nagyot ordít, de már nekem is ordítanom kellett, mert rettentő szúrások érték a nyakamat, karomat, arcomat... futásnak eredtünk. Az ijedt darazsak az erdő széléig kísérték bennünket zümmögve.

Otthon nagyon álmos lettem, és a heverőre dőltem. Arra ébredtem, hogy édesanyám visít, és alig tudtam kinyitni a szemem, úgy éreztem, az egész arcomon, fejemen feszül a bőr.

– Mi történt veled, drága gyermekem? Akkora a fejed, mint egy hordó! – zokogta édesanyám.

Tükörbe néztem. Nem volt akkora, csak mint egy demizson.

Azóta két hét telt el. Kaptam néhány injekciót, de már jól vagyok. Bütyök szintén életben maradt, de a természetnek ezen a nyáron nem örvendezhetünk többé együttesen, mivelhogy a Bütyök jó szülei összebeszéltek az én jó szüleimmal, és abban állapodtak meg, hogy ha mi ketten Bütyökkel továbbra is együttműködünk, abból valamilyen nagy baj származik. Bütyök a vakáció hátralevő részét távoli nagyszüleinél töltötte, én maradtam.

Figyelő**Figyelő****Figyelő****ELŐZETES**

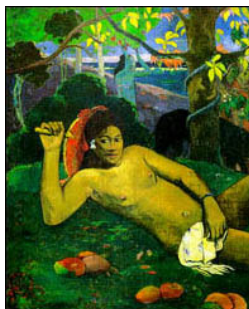
A Bornemisza Péter Társaság színjátszó csoportja közkívánatra február utolsó hétfőjén, 27. és 28-án, ismét előadja **Örkény István Tótek** című színdarabját. Helyszín: Bécs 16, Theater im Werkraum, Ludo Hartmann Platz 7 (bejárat: a Kopprasse-ból). Jegyelővétel: Mag. Hollós, tel. 0664-1320205.

-- / --

A Bornemisza Péter Társaság következő, márciusi meghívottja: **Dr. Boros Judit** művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria munkatársa, 19-ik századi Magyar festészet, szakavatott ismerője. 2010. március 7-én, vasárnap, d.u. 17:30-kor. Helyszín: Bécs 6., Capistrangasse 2/15.

KIÁLLÍTÁSOK**VERMEER: DIE MALKUNST (Vermeer: A festészet allegóriája)**

A bécsi Kunsthistorische Museum január 26-án nyíló kiállítása egyetlen remekművel foglalkozik. „A festészet allegóriája“ a németalföldi művész műtermének falán mintadarabként szolgált az öt meglátogató megrendelő számára, de egyben Vermeer festészetfilozófiai hagyatékának is jelképe. A festményt a legalaposabb konzerválástechnológiai vizsgálatoknak vetették alá, külön hangsúlyt helyezve a festő munkamódszerére, a felhasznált pigmentekre és kötőanyagokra, és az esetleges optikai segédeszközök (camera obscura) használatára. A kiállítás 2010 április 25-ig tekinthető meg.

DEGAS-TÓL PICASSÓIG - Francia mesterművek a moszkvai Puskin Múzeumból

A január 28-án, a budapesti Szépművészeti Múzeumban megnyíló kiállítás a moszkvai Puskin Múzeum páratlanul gazdag gyűjteményéből válogatott remekműveket mutat be. A tárlaton kiállított ötvenöt mű a francia festészetnek a 19. század közepétől a 20. század elejéig tartó időszakáról ad áttekintést, többek között Courbet, Corot, Degas, Manet, Monet, Renoir, Gauguin, Van Gogh, Toulouse-Lautrec, Cézanne, Matisse és Picasso remekműveinek segítségével kaphatnak képet a korszakról. Az április közepéig látható kiállításon az impresszionizmus, a 19. század utolsó évtizedének szimbolizmusa, a fauve-ok és a kubisták által fémjelzett első avantgárd mozgalmak fontosabb műveivel találkozhatnak a látogatók.

KONCERT

A bécsi Konzerthaus „The Art of Jazz Guitar” koncertsorozatának keretében, február 25-én 21 órakor lép fel napjaink egyik legsikeresebb és legsokoldalúbb gitárművésze, a 17-szeres Grammy-díjas **Pat Metheny**.

Absender: P.b.b.
Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

“Wiener Post“
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

Österreichische Post AG Info.Mail Entgelt bezahlt

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15. Tel.: +43/6767196330.
E-Mail: zoltan_ka@yahoo.com Redaktion: Zoltán Kászoni /// Bankverbindung: Creditanstalt Bankverein, A-1011 Wien, Schottengasse 6
BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT581100000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW